

U zadnjem desetljeću dvadesetoga stoljeća, raspadom Jugoslavije, Slovenci u Hrvatskoj zatekli su se u potpuno novoj društvenoj i političkoj situaciji od one u kojoj su bili do tada. S jedne strane počeli su pripadati dvjema zasebnim i neovisnim državama (Republiki Sloveniji i Republici Hrvatskoj) čime je sasvim sigurno naglašena (barem) dvojnost njihova identiteta. S druge pak strane, Slovenija je dobila novu nacionalnu manjinu izvan svojih granica - Slovence u Hrvatskoj, koji su postali jedna od ukupno šesnaest priznatih nacionalnih/etničkih manjina i zajednica u Hrvatskoj.

U skladu s tom stvarnošću, kao i pravilno prepoznatom znanstvenom i državnom interesu, slovenski su znanstvenici započeli dugoročni istraživački projekt namijenjen istraživanju nove slovenske dijaspore, pod nazivom "Slovenci v prostoru nekdanje Jugoslavije izven Slovenije". Institucija koja "stoji" iza ovoga projekta jest Inštitut za narodnostna vprašanja iz Ljubljane, a suradnici dolaze i iz drugih institucija ne samo slovenskih, nego i hrvatskih.

Ova je knjiga rezultat početnih istraživanja spomenutoga projekta, a posvećena je upravo Slovincima u Hrvatskoj. Podijeljena je u šest tematskih cjelina: o samome projektu (I.), povijesne teme (II.), sociološko-demografsko-geografski pristupi (III.), etnološka, jezična i socijalnopsihološka tematika (IV.), pravno-politološki aspekti (V.) i neke iskustvene spoznaje (VI.).

Nositeljica projekta i urednica knjige Vera Kržišnik-Bukić na samome početku govori o konceptijskim i metodološkim vidicima tematskoga istraživanja i proučavanja Slovenaca u Hrvatskoj. Iz ovoga, doista razrađenoga koncepta (u kojem objašnjava genezu projekta, zatim tematsku orijentiranost, problem metodologije, pa napokon samih kadrova i izvora financiranja istraživanja), vidljivo je koliko se ozbiljno i odgovorno pristupilo ovome poslu.

Nakon uvodnoga izlaganja slijede povijesni prilozi slovenskih i hrvatskih znanstvenika. Darko Darovec piše o pokušaju određenja glavnih pravaca i općenito povijesnoga razvoja naseljavanja Slovenaca na području između rijeka Dragonje i Mirne do sedamnaestoga stoljeća, te njihova utjecaja na oblikovanje slovenske etničke granice u Istri. Alojz Jembrih donosi prilog proučavanju doprinosa deseterice Slovenaca hrvatskome jezikoslovlju, književnosti i kulturi od šesnaestoga do devetnaestoga stoljeća, a Agneza Szabo o socijalnoj strukturi Slovenaca u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji između 1880. i 1910. godine. Marijan Drnovšek piše o slovenskim iseljenicima u Hrvatsku do 1914. g., a Bogdan Kolar o radu slovenskoga svećenstva među Slovincima u Zagrebu između dva rata. Urednica zbornika i autorica uvodnoga rada Vera Kržišnik-Bukić daje prilog o nacionalnome i kulturnome samoorganiziranju Slovenaca u Hrvatskoj u dvadesetome stoljeću.

Sociološko-demografsko-geografski tematski blok započinje kratkim ali inspirativnim prilogom Petera Klinara o uvodnim napomenama za konceptualizaciju istraživanja manjina u novim državama, a nastavlja se radom Silve Mežnarić koja pomoću statističkih podataka (posebice popisa stanovništva 1991. g.) pokušava izraditi model sociologijskoga istraživanja koji bi omogućio odgovore na slijedeća pitanja: tko su Slovenci u Hrvatskoj, što rade, kakva je njihova raspoređenost u etničkom prostoru Hrvatske, te kakve su njihove demografske, statusne i mobilnosne značajke u odnosu spram Slovenaca u Sloveniji ali i spram hrvatskih sugrađana. I u ovome se tematskome bloku javlja Vera Kržišnik-Bukić prilogom o Slovincima u etničkoj strukturi stanovništva pograničnih naselja prije raspada Jugoslavije. Peter Repolusk razmatra elemente populacijskih trendova u svim onim dijelovima Hrvatske koji su geografski blizu Slovenije, s posebnim osvrtom na slovensko stanovništvo u situaciji koja je uslijedila

Slovenci v Hrvaški, Zbornik skupine avtorjev, urednica Vera Kržišnik-Bukić, Inštitut za narodostna vprašanja, Ljubljana 1995., 415 str. (Projekt Slovenci v prostoru nekda-nje Jugoslavije izven Slovenije, knj. 1)

nakon raspada Jugoslavije: nova državna granica pojavila se kao novi čimbenik u očuvanju nacionalnoga identiteta.

Etnološko-jezično-socijalnopsihološka tematika započinje radom Vitomira Belaja o mogućnostima istraživanja Slovenaca u Hrvatskoj, prvenstveno u gradovima, ali i u selima duž hrvatsko-slovenske granice. Nastavlja se radom Albine Nećak-Lük o nekim aspektima istraživanja slovenskoga jezika u Hrvatskoj, a završava prilogom Mirjane Ule o socijalnoj psihologiji odnosa među manjinom i većinom na primjeru Slovenaca u Hrvatskoj.

Autori koji su pokušali obraditi pravno-politološki aspekt ovakvoga istraživanja jesu: Mitja Žagar s temom o tome jesu li Slovenci u Hrvatskoj nacionalna manjina, Mirjana Domini također o statusu Slovenaca u Hrvatskoj, Boris Jesih o političkome učešću nacionalnih manjina - usporedbom između Slovenije i Hrvatske, te Vera Klopčič o pravima manjina u međunarodnim dokumentima, s posebnim osvrtom na Slovence u Hrvatskoj s obzirom na dotične dokumente.

U posljednjem poglavlju Karmen Medica piše o suvremenom organizacijskom povezivanju Slovenaca u hrvatskoj Istri. Tu su i dva eseja. Jedan Vinka Žibera o Slovincima u Rijeci, a drugi Irene Mislej o odnosima Slovenaca i Hrvata u Argentini.

Zbornik na kraju donosi kratke bilješke o svakome od autora. Zanimljivo je pripomenuti da naslovnici resi "Nedelja", autora Vasilija Jordana, akademskoga slikara, profesora i dekana Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, inače Slovenca u Hrvatskoj, dok se na unutrašnjoj strani stražnjih korica nalazi popis svih Slovenca i Slovenki koji su na toj istoj Akademiji studirali i uglavnom diplomirali.

Jadranka GRBIĆ